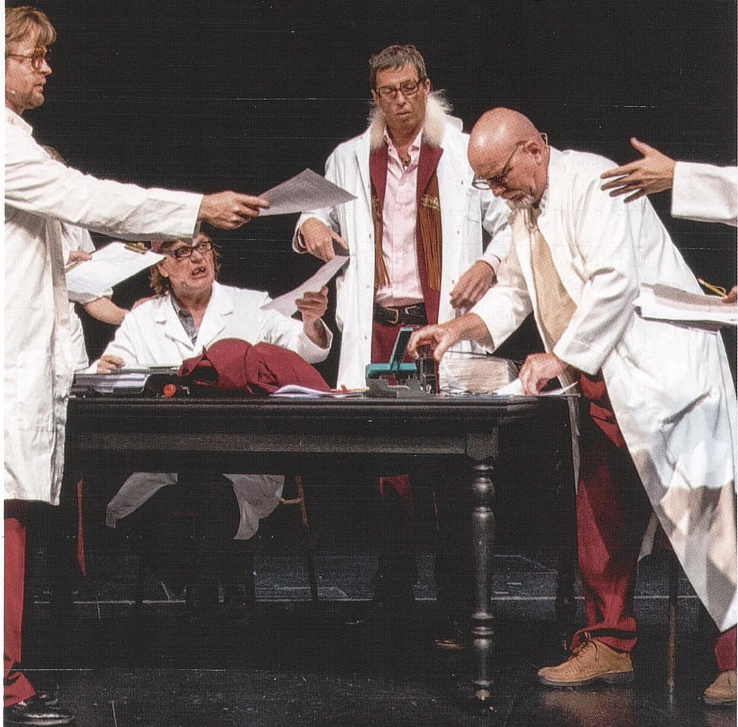

NERDENE

FORSKNINGSOBJEKT

HUMORTEORI – PÅ RAMME ALVOR

Arild S. Foss, frilansjournalist for forskning.no

HEMMELIGHETEN MED HUMOR ER MØNSTER OG OVERRASKELSE, HEVDER EN NY HUMORTEORI. MEN TEORIEN VEKKER SKEPSIS HOS NORSK HUMORFORSKER - SOM MENER TIDLIGERE HUMORFORSKNING HAR ET BEDRE POENG.

Alle kulturer har sans for humor, selv om typen humor varierer – å fortelle norske vitser i utlandet er en risikosport. Men kan all verdens humor samles i en teori, på samme måte som fysikere prøver å lage en universalligning for energi og materie?

UNDERLIGGENDE STRUKTUR

– Det har lenge vært antatt at det er umulig å lage en global humorteori, sier Alastair Clarke, britisk fagskribent og forfatter av rapporten “The Pattern Recognition Theory of Humour”. Han begynte på arbeidet med en slik teori i 1995, og har siden den tid undersøkt om lag 10 000 tilfeller av humor, vitser og anekdoter – mange av dem ikke særlig morsomme etter hans mening.

– Vi har analysert selve strukturen bak humoren, og har funnet at humor potensielt kan finnes i ethvert materiale til enhver tid, sier Clarke i ei pressemelding fra forlaget Pyrrhic House.

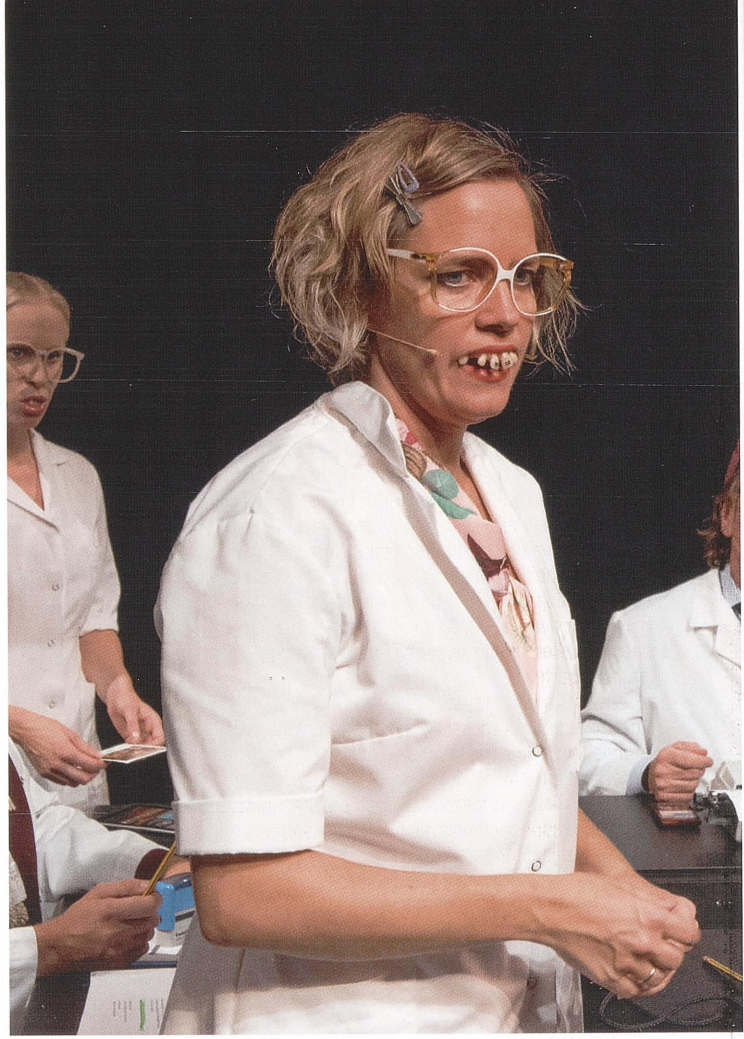
Han mener problemet har vært at forskerne fokuserer på akkurat hva vi finner morsomt i vitser og historier.

– Det har ført til en feiloppfatning om at humor er en følelse og ikke en kognitiv prosess, slik denne teorien fremhever.

MÅ FORSTÅ STRUKTUREN

Humor kan ikke forklares ut fra tematikken eller poenget i vitsene, hevder Clarke.

– En gruppe individer kan reagere fullstendig forskjellig på den samme historien. For å forstå humor, må vi undersøke de underliggende strukturene og analysere prosessene som gjør at ulike individer reagerer på dem, sier han.

- Vi har tatt vekk all vurdering av hva som er morsomt, og har bare fokusert på hvordan og hvorfor vi finner noe morsomt.
- Dette har gjort det mulig å danne en teori som er gyldig for ethvert tilfelle der noen finner noe morsomt - selv om ingen andre rundt dem gjør det.

OVERRASKENDE HUMORMØNSTER

Ifølge Clarkes “mønsteroppdagelses-teori” opplever vi humor når hjernen gjenkjenner et mønster som den blir overrasket over. Det er denne gjenkjennelsen som belønnes med følelsen av at noe er morsomt, mener han.

Et eksempel er sammenstillingen av to bilder der vi finner likheter, for eksempel av en hundeeier og hunden. Dette er et eksempel på et repetisjonsmønster, der trekk i det første bildet gjentas i det andre. Hvis vi oppdager repetisjonen og blir overrasket over mønsteret som dukker opp, vil vi finne det morsomt.

STAND-UP FOR MENTAL HUMOR

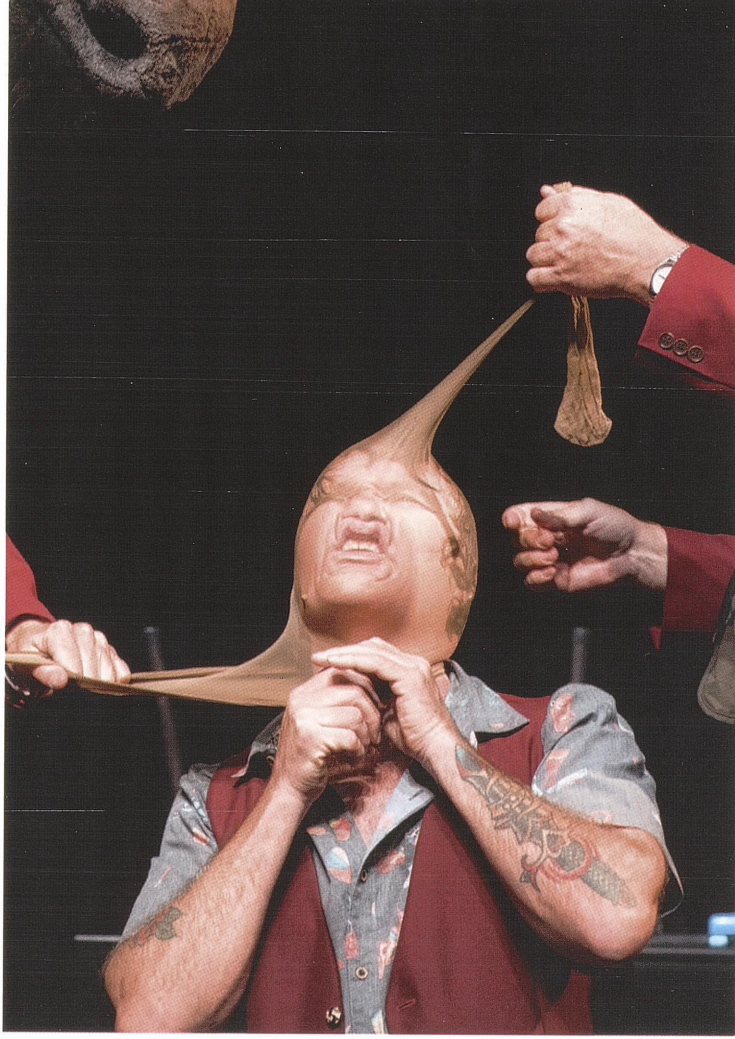
- Et annet eksempel er stand-up komedie, som ofte bruker hva vi kan kalle “det er sant!”-humor, sier Clarke.
- Komikeren beskriver situasjoner som vi deretter forestiller oss - en mental repetisjon, i stedet for en visuell repetisjon.
- Hvis vi blir overrasket, for eksempel ved at komikeren takler tabuemner eller foretar uventede sammenligninger, kan repetisjonen gi en humoreffekt.

Sarkasme: Omvendt repetisjon

Humormønster kan være overraskende varierte, sier Clarke. Ett eksempel er sarkasme, et mønster for “omvendt repetisjon” som sier det motsatte av det forventede. Men teorien kan ikke forutse hva som er morsomt for forskjellige personer, innrømmer han. Hva vi finner morsomt avhenger av hvem vi er som enkeltpersoner, med våre individuelle minner og erfaringer, assosiasjoner og evnen til å gjenkjenne humormønstre.

HUMOR VIKTIG FOR OVERLEVELSE

Evnen til å gjenkjenne mønstre umiddelbart og ubevisst har vært

et viktig våpen i menneskers kamp for tilværelsen. Det gjorde oss i stand til å raskt forstå omgivelsene, og fungere effektivt i ulike situasjoner, og det hjalp oss til å utvikle språk, som er basert på lyd mønstre.

Barn forstår humor lenge før de begynner å forstå språk, noe som tyder på at humor er en av de tidligste kognitive prosessene som dannes.

– Barneleker som “titt-tei” og klapping viser den samme humormekanismen som hos voksne. Titt-tei-leken kan gi humorrespons hos spebarn ned til fire måneder, og er en enkel prosess av gjentagende overraskelse som danner et klart mønster, sier Clarke.

– Ettersom spebarnet vokser opp blir humormønstrene mer komplisert, opp til barnet begynner å takle mønstrene for språklig humor.

DYRS OG ROBOTERS SANS FOR HUMOR

Clarke håper hans universale humorteori kan klargjøre om også dyr har sans for humor.

I utvikling av kunstig intelligens kan det også bli nyttig - for å tilsette maskiner og roboter en dæsj humor og gjøre dem mer menneskelige.

– TEORIEN ET TILBAKESKRITT

Professor og humorforsker Sven Svebak ved NTNUs institutt for nevromedisin mener imidlertid at Clarkes humorteori er et tilbakeskritt.

– Teorien overser arbeidet til britiske Michael Apter, som har definert meget presist den kognitive prosessen for at et menneske finner noe morsomt, sier Svebak.

Han har samarbeidet med Apter i flere studier, og mener Apter i sin bok “The Experience of Motivation” fra 1982 har sagt det meste av verdi om hvorfor mennesker morer seg.

– Det handler om varianter av kognitive synergier (tankestrukturer), der en bestemt synergi har strukturen som vekker en indre tilstand vi kaller munterhet. Om den fører til latter avhenger derimot av andre egenskaper - i individet og i situasjonen, tilføyer Svebak.

Referanse:

Alastair Clarke: *The Pattern Recognition Theory of Humour*

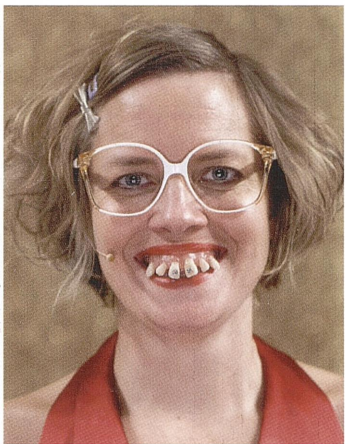
KAMILLA

Kamilla er forsker og professor i obilucularis oculi. Hun måler smil og den prosentvise andelen genuine smil opp mot falske.

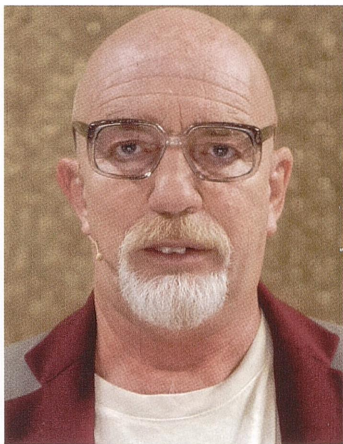
VIDAR

Vidar måler lyden av publikumsresponsen i desibel og er i tillegg kapellmester.

NINA ELLEN

Har studert humiditet ved Det
Ermelandsmasuriske universitet i Oltzyn.
Måler fukt. Både generell luftfuktighet,
men også helt konkret med fuktmålere i
setene i salen.

EVEN

Også kalt Daffy. Even har 35 års erfaring
som realsystoliker på høyt nivå – både
teoretisk og i praktisk feltarbeid.
Måler apekskurven.

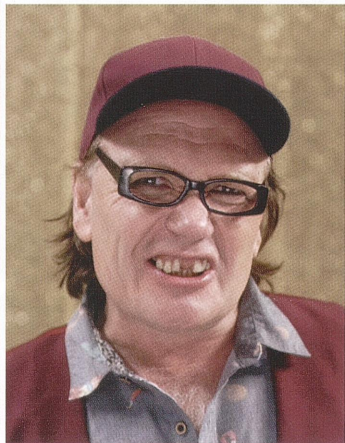
MARIANNE

Marianne sitter i sekretariatet med ansvaret for all arkivering og føring av sluttrapport. Tar stikkprøver på brutte intimsoner.

ROAR

Utdannet humorpat med fordypning i den fortynnede vits etter mantraet :
«Når du ikke ler, er jeg på jobb!»

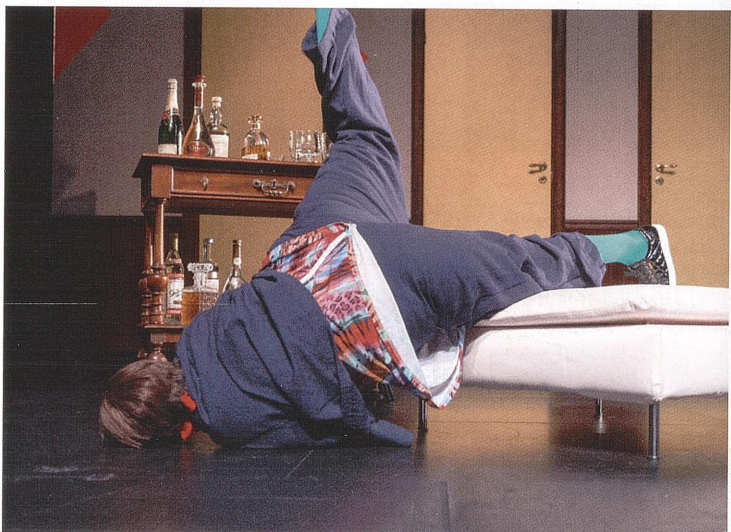
ESPEN

Ansvarlig for idealtiden.
Sitter i sekretariatet og er professor i typografi og mottok Rüttdgeprisen i 94 med flanellgrafen «Four, what is it good four».

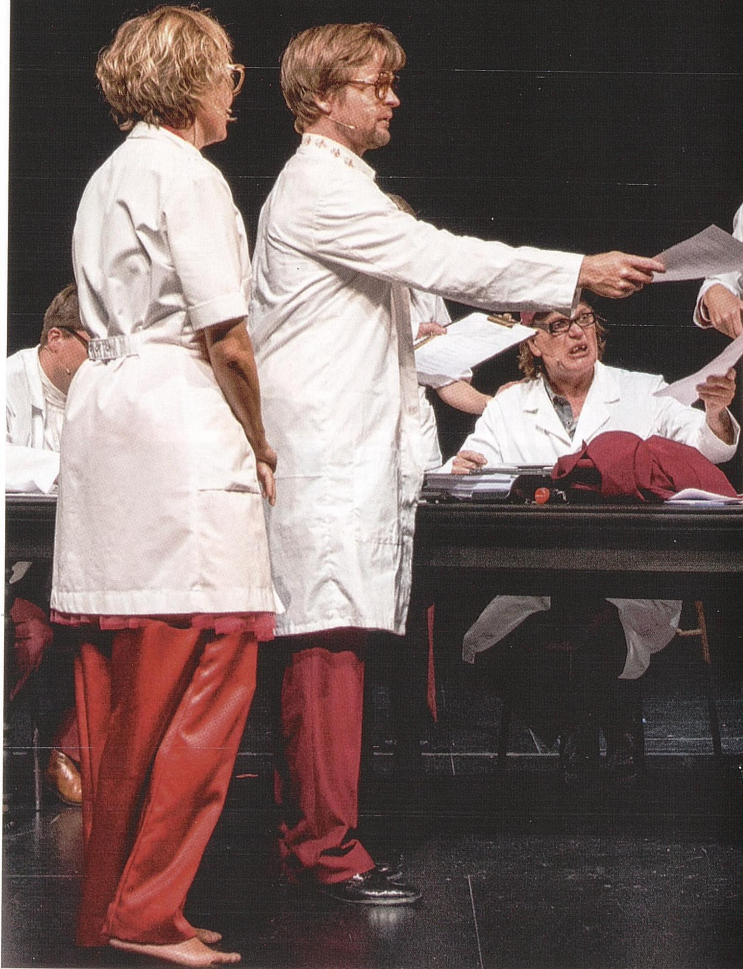

CHRISTIAN

Christian har ingen formell utdanning og sitter i sekretariatet og er talerør mot publikum.

NERDENE

PROSJEKT SVALBARD - FOR FREMTIDEN!
URPREMIERE 3. SEPTEMBER 2016 - HOVEDSCENEN

MANUSFORFATTER OG REGISSØR:

CHRISTIAN ERIKSEN

SCENOGRAF OG KOSTYMEDESIGNER:

TERESE ARILDSDATTER RIIS

KOMPONISTER OG LYDDESIGNERE:

CHRISTIAN ERIKSEN OG VIDAR SCHANCHE

LYSDESIGNER:

HAAKON ESPELAND

MASKØR:

JILL TONJE HOLTER

MEDVIRKENDE:

CHRISTIAN ERIKSEN

EVEN STORMOEN

ESPEN HANA

MARIANNE HOLTER

NINA ELLEN ØDEGÅRD

KAMILLA GRØNLI HARTVIG

ROAR KJØLV JENSSEN

VIDAR SCHANCHE – MUSIKER

